Gunnar Seidenfaden

Nói chuyện về Hoa Lan Á châu mà không biết đến khoa học gia Gunnar Seidenfaden là một thiếu sót rất lớn, cũng như nói chuyện về lan hài Việt Nam mà không biết đến cây Hài Hồng (*Paphiopedilum delenatii*) vậy.

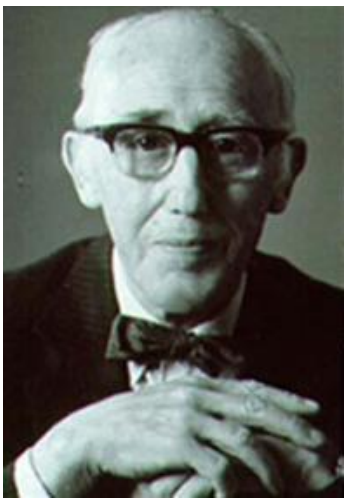

Gunnar Seidenfaden sinh vào năm 1908 tại Đan Mạch và mất đi vào năm 2001, hưởng thọ 93 tuổi.

Từ năm 1955 đến năm 1959, ông giữ chức vụ Đại sứ tại Thái Lan, một xứ sở có nhiều giống lan nên ông đã nghiên cứu và viết khá nhiều sách như: *The Orchids of Thailand - A Preliminary List* (viết chung với T. Smitinand), *Orchid Genera in Thailand*, *Orchids of Peninsula Malaysia and Singapore, Notes on Ciihropetalum, Notes on the Lusia, On a small collection of Orchids from Laos, 59 Vandoid Genera, The Orchids of Indochina* và rất nhiều sách về lan khác nữa.

Các tác phẩm của ông đặc biệt chú trọng đến sự phân loại, về cấu trúc của các loài và giống hoa lan nên không có những lời mô tả rườm rà khó hiểu mà chứng minh bằng những hình vẽ tỉ mỉ và chính xác nhiều khi phải dùng kính hiển vi để xem xét và vẽ lại các khối phấn hay cấu trúc nhỏ li ti trong họng bông hoa. Mặt khác ông đã nghiên cứu kỹ lưỡng và sắp xếp vào phần đồng danh của 120 giống lan cùng loại với 240 tên do nhiều tác giả đặt ra. Ông đã làm giầu cho khoa học với những danh từ như: Seidenfadenia, Seidenfadeniella, Seidenfia, Gunnarella, Gunnarorchis do chính ông hay các khoa học gia khác đặt tên để vinh danh ông.

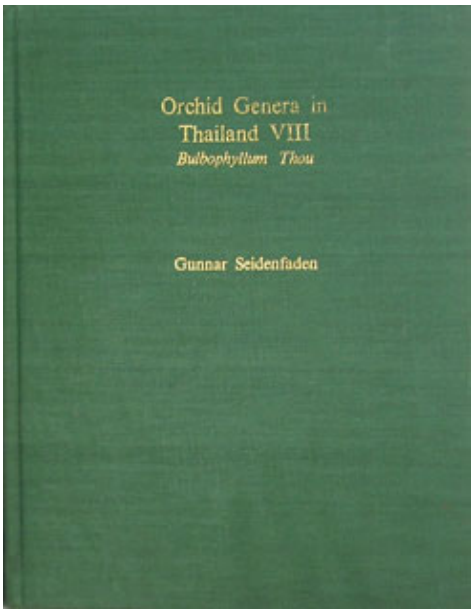

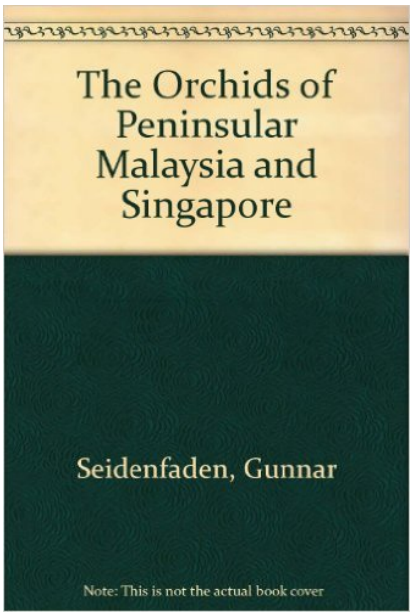

Gunnar Seidenfaden đã được các khoa học gia khắp trên thế giới nể phục vì sự nhận đinh chính xác và những khám phá mới do đó có nhiều lòai và giống lan được vinh dự mang tên ông mà chúng ta thường biết đến như:

Seidenfadenia mitratra

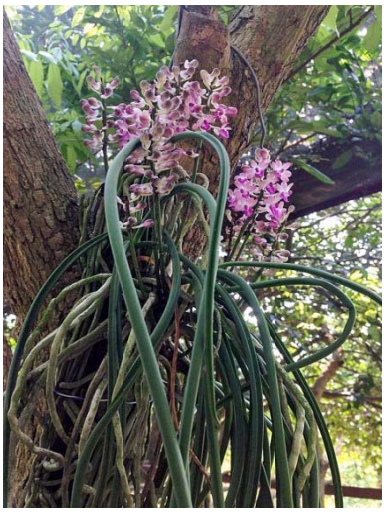

Schoenorchis seidenfadenii

Đầu năm 1998, sau khi mạn đàm cùng với giáo sư Nga sô, Leonid Averyanov vào lúc ông sang Hoa Kỳ lần đầu, nói chuyện về Hoa lan Việt Nam chúng tôi nảy sinh ra ý định tìm hiểu những cây lan mọc trên đất nước của mình với hình ảnh trung thực rõ ràng hơn. Vào thời kỳ đó, sách vở về hoa lan tiếng Việt rất hiếm cho nên muốn nghiên cứu cần phải tìm hiểu trong số sách vở ngoại quốc. Trong số này chỉ có cuốn *The Orchids of Indochina* (Hoa lan tại Đông Dương) tạm đầy đủ hơn cả. Sách này xuất bản vào năm 1992 với trên 500 trang khổ lớn 8”x11”, bao gồm những cây lan đã tìm thấy ở Đông Dương kể từ cây Giáng Hương (*Aerides odorata*) được giáo sĩ Joannis de Loureiro, người Bồ đào nha đã tìm thấy ở Thừa thiên vào năm 1790.

Lên Internet tìm chỗ bán, thấy có 1-2 nơi đề giá 360 bảng Anh (khoảng 700 $USD) một số tiền khá lớn với tiền hưu trí, tôi khó lòng kham nổi. Đành ra thư viện tìm kiếm, người quản thủ thư viện thành phố Yorba Linda, gần nơi tôi cư ngụ, cho biết thư viện này không có và cuốn sách này rất hiếm quý, khó lòng tìm được. Nghĩ ngợi một lát, ông ta nói thể hỏi mượn ở các thư viện lớn với điều kiện tôi phải trả trước cước phí và thời gian mượn là 1 tháng. Khoảng 3 tuần sau tôi được tin báo là đã tìm thấy tại một trường Đại Học miền Đông Hoa kỳ và cước phí là $18, nếu muốn tôi phải đóng tiền trước cho thư viện. Ba tuần lễ sau, sách đã về và khi cầm cuốn sách nặng chịch trên tay, nhận thấy trong vòng một tháng tôi không thể nào thu thập được hết những điều cần biết.

Mang sách ra một tiệm chuyên môn sao chép, người phụ trách cho biết họ chỉ nhận sao chép những tài liệu ngắn mà thôi. Nhưng khi thấy vẻ khẩn thiết của tôi, anh ta nói sẵn sàng sắp xếp và chỉ dẫn cho tôi cách chép từng trang của cuốn sách. Tôi đã phải mất gần 3 giờ để làm công việc này với khoảng $100 vì chỉ in một mặt, trên tờ giấy rộng khổ 12x24”.

Có trong tay cuốn sách quý, tôi say sưa tìm tòi nghiên cứu và được biết trong sách có chừng 200 loài và 2000 giống lan. Trong đó Việt Nam có chừng 136 loài và 720 giống với những hình vẽ tuyệt đẹp của nhà khoa học và đó là bước khởi đầu của việc sưu tập Lan Rừng VN từ A-Z.

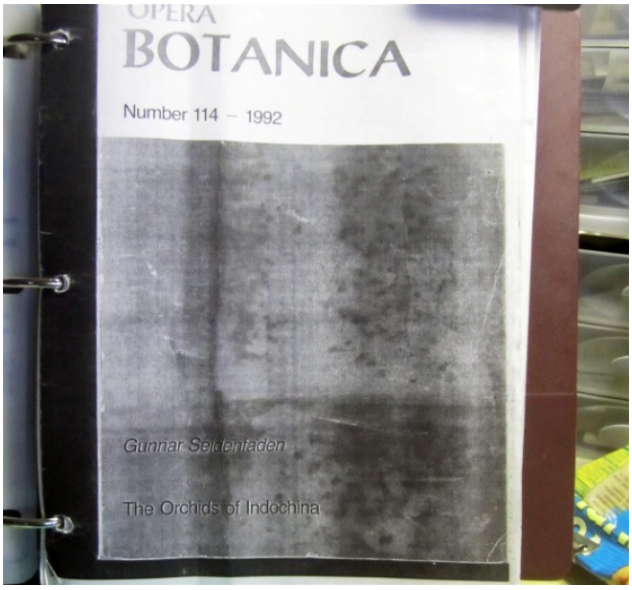

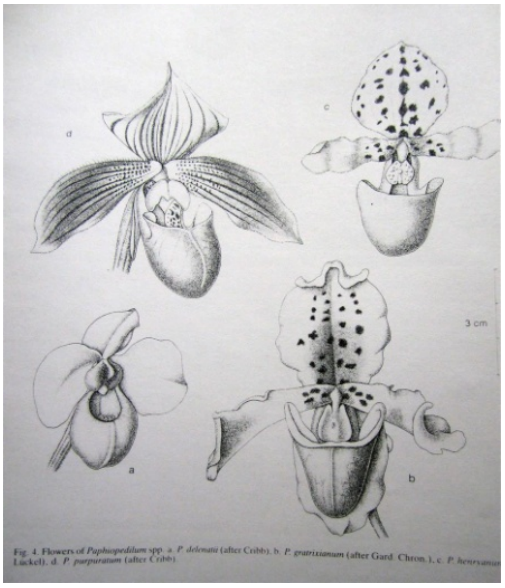

Nhiều cuốn sách nói về sư nghiệp lẫy lừng của ông như cuốn: *Orchid Memories* giá bán khoảng 156$ USD không thích hợp với túi tiền còm của tôi. Nhưng trong cuốn *Orchid Fever* của Eric Jansen giá rất rẻ lại cho biết rất rõ vai trò quan trọng của khoa học gia Gunnar Seidenfaden và những chuyện phi lý của tổ chức quốc tế CITIES (một cơ quan bảo vệ thú vật cây cỏ có nguy cơ tuyệt chủng) đã làm khó khăn và rắc rối cho các khoa học gia như Gunnar và nhiều khoa học gia khác nữa.

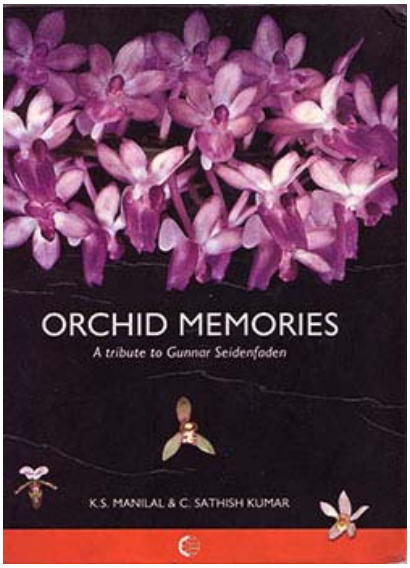

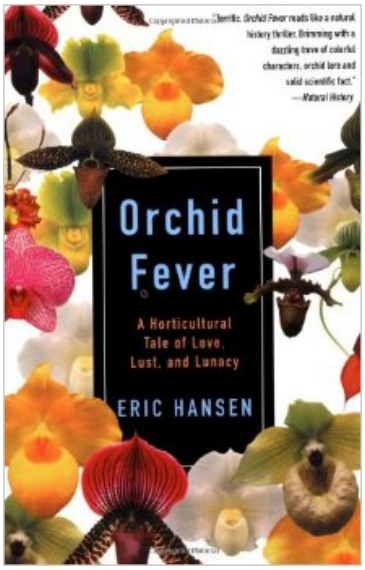

Đây là cuốn sách quý mà cô Phạm Hảo và tôi đã dịch nhiều chuyện tầy trời trong đó như: *Vụ án Henry Azadehdel*, *Tràn ngập hương lan*, *Câu chuyên mê Lan*, *Vụ án Guido Jozef Braem* …

Sở dĩ tôi phải dài giòng văn tự vì sự nghiệp của Gunnar Seidenfaden với hoa lan hay thực vật học thế giới quá vĩ đại, không thể nào diễn tả được hết.

Mời các bạn hãy xem lại câu chuyện này qua lời viết của nhà văn Eric Jensen với bản dịch thanh thoát của cô Phạm Hảo với tựa đề: "***Những đóa hoa cấm của Gunnar Seidenfaden***" trên trang *hoalanvietnam.org.*

Tiểu Saigon 6-2016